

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Lapin hyvinvointialueen asiantuntijalausunto

HE 134/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain 51 a ja 51 b §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 10 a ja 10 b §:n muuttamisesta

Lapin hyvinvointialue pitää perusteltuna ja tarpeellisena esitystä, jonka mukaan 14 vuorokauden kiireettömään hoitoon pääsyn enimmäisajasta perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa luovuttaisiin 23 vuotta täyttäneiden osalta ja hoitoon pääsyn enimmäisajaksi palautettaisiin aiempi kolme kuukautta. Niiden perusterveydenhuollon palvelujen kiireettömän hoidon hoitotakuuta, joita nykyisin koskee kolmen kuukauden enimmäisaika, ei muutettaisi. Vastaavasti myös perusterveydenhuoltoon kuuluvassa suun terveydenhuollossa luovuttaisiin 23 vuotta täyttäneiden osalta voimassa olevasta neljän kuukauden kiireettömään hoitoon pääsyn enimmäisajasta ja 1.11.2024 voimaan tulevaksi säädetyistä kolmen kuukauden enimmäisajasta ja enimmäisajaksi palautettaisiin aiempi kuusi kuukautta.

Hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien toteuttamisen keinovalikoiman tulee olla nykyistä joustavampi. Toimintaa tiukasti ohjaavista kaavamaisista määräyksistä kuten henkilöstömitoituksista ja tiukoista hoitoon pääsyn määräajoista tulee luopua. Muutokset tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että ne vähentävät vaikuttavalla tavalla hyvinvointialueiden alijäämäpaineita. Esitetty muutos on askel oikeaan suuntaan, mutta se ei välttämättä todellisuudessa alenna hyvinvointialueiden kustannuksia. Muutoksen tavoite ja tarkoitus ei ole systemaattisesti pitkittää hoitoon pääsyä lähelle ns. hoitotakuun enimmäisaikoja, mutta muutos antaa hyvinvointialueille tarpeellisia joustomahdollisuuksia kriittisissä henkilöstöresurssitilanteissa.

Lapin hyvinvointialue ei ole valmis puoltamaan esitettyä ratkaisua, että hyvinvointialueiden rahoitusta leikataan merkittävästi ns. hoitotakuun keventämisen perusteella. Hallituksen esityksestä ilmenee selvästi, miten epävarmaa hyvinvointialueiden kustannusten aleneminen tosiasiaassa on.

Valtiovarainministeriö laati 18.10.2024 päivätyn taustamuistion koskien pääministerin ilmoitusta 22.10.2024 eduskunnalle sosiaali- ja terveyspalveluista sekä hyvinvointialueiden tilanteesta. Taustamuistion mukaan näyttää hyvin todennäköiseltä, että iso osa alueista ei saa katettua alijäämiään vuoden 2026 loppuun mennessä muutosohjelmista huolimatta. Hyvinvointialueiden alijäämiä on omiaan entisestään syventämään ratkaisu, jolla hyvinvointialueiden rahoitusta leikataan enemmän kuin kustannukset muutoksen johdosta tosiasiallisesti alenevat.

THL:n asiantuntija-arvion (Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Suomessa. Valtakunnallinen asiantuntija-arvio, syksy 2024) mukaan hyvinvointialueiden ensimmäisen toimintavuoden rahoitus ei vastannut toteutunutta inflaatiokehitystä eikä valtakunnallisen työmarkkinaratkaisun tasoa. Tulosta heikensivät lisäksi asiakaspalvelujen ostojen ja työvoimavuokrauksen käytön lisääntyminen, merkittävät ostopalvelujen hinnankorotukset sekä vuokratason nousu. THL arvioi, että talouden tasapainottaminen vuoden 2026 loppuun mennessä on tavoitteena melko realistinen vain kolmella hyvinvointialueella 21:stä.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen järjestämisvastuun myötä hyvinvointialueille siirtyi velvoitteita ja kustannuksia enemmän kuin rahoitusta. Tämä on keskeisin syy hyvinvointialueiden suuriin alijäämiin. Valtion myöntämä yleiskatteinen rahoitus ei nyt alkuvuosina riitä lakisääteisten palveluiden tuottamiseen. On jo aivan selvää, että suurin osa hyvinvointialueista ei kykene kattamaan vuosilta 2023 ja 2024 kertyviä alijäämiä vuonna 2026 ilman merkittävää lisärahoitusta ja/tai vaarantamatta riittävien sosiaali- ja terveystalouden palvelujen sekä pelastustoimen palvelujen järjestämisvastuun toteutumista.

Vaikka hyvinvointialueiden rahoituksen euromäärä kasvaa edellisvuodesta valtion talousarvioesityksen mukaan n. 2,2 mrd. euroa, rahoitus on edelleen riittämätön alkuvuosien alijäämien kattamiseen. Suurin osa hyvinvointialueista on päätymässä tilanteeseen, jossa joudutaan rikkomaan lakisääteistä alijäämän kattamisvelvollisuutta lakisääteisten palvelujen järjestämisvastuun toteuttamiseksi tai päinvastoin. Näin ei pitäisi oikeusvaltiossa olla, eikä tilannetta tule pahentaa uusilla perusteettomilla rahoitusleikkauksilla.

Lapin hyvinvointialue

Jari Jokela
hyvinvointialuejohtaja

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 9 § mukaan vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. Viranomaiselle saapunutta sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjältä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.